

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФАКУЛТЕТ БЕЗБЕДНОСТИ

СПЕЦИЈАЛИСТИЧКИ РАД

Тероризам као средство изазивања оружане побуне

Ментор:
Проф. др Зоран Драгишић

Студент:
Миљан Дробњак

Београд, 2017. година

САДРЖАЈ

1. УВОД	3
2. ОСНОВНЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ ТРАНСФОРМАЦИЈЕ ТЕРОРИЗМА У ОРУЖАНУ ПОБУНУ	5
2.1. Тероризам	5
2.2. Оружана побуна	6
2.3. Трансформација тероризма у оружану побуну	6
3. ПРИМЕРИ ОРУЖАНИХ ПОБУНА У СВЕТУ ИЗАЗВАНИХ ЕТНО-СЕПАРАТИСТИЧКИМ ТЕРОРИЗМОМ	8
3.1. Етно-сепаратистички тероризам	8
3.2. Етно-сепаратистичке терористичке организације које се одликују оружаном побуном	8
3.2.1. Ослободилачка војска Косова (ОВК)	8
3.2.2. Тамилски тигрови	14
3.2.3. Национални ослободилачки фронт Алжира	16
4. ПРИМЕРИ ОРУЖАНИХ ПОБУНА У СВЕТУ ИЗАЗВАНИХ ИНСУРЕКЦИЈСКИМ ТЕРОРИЗМОМ	18
4.1. Инсурекцијски тероризам	18
4.2. Инсурекцијске терористичке организације које се одликују оружаном побуном	19
4.2.1. Комунистичка партија Перуа – Светла путања	19
4.2.2. Револуционарне оружане снаге Колумбије	26
5. ЗАКЉУЧАК	32
ЛИТЕРАТУРА	34

1. УВОД

У данашњем времену глобализације и економских првирања општа безбедност државе може зависити од више фактора. Држава као организација која има монопол власти у одређеној друштвеној заједници, поставља се као сила изнад друштва ради заштите поретка. Она представља суверено тело. Њен суверенитет је дефинисан међународно признатим границама, постојањем потпуне власти на тој територији као и становништвом које стално насељава територију државе. Многе државе данас имају велики проблем да се изборе са својим унутрашњим проблемима. Унутрашње кризе у некој држави данас могу настати и због дешавања ван њених граница и њиховог утицаја на иницирање и изазивање нестабилне безбедности. Овако стање доводи до појаве тероризма узрокованог разним друштвеним променама, као што су економске, класне, верске, етничке, социјалне и политичке.

Све чешће смо сведоци употребе тероризма против државе како би разнo мотивисане терористичке организације оствариле своје циљеве. Да би њихови циљеви постали реално оствариви настоје придобити подршку широких народних маса коришћењем различитих метода како би омасовили своје покрете. Због евидентне разлике у снази, слабији противник мора одабрати адекватан начин да се супростави свом надмоћнијем противнику. Зато су тероризам и остали облици асиметричне борбе попут оружане побуне, герилског рата и сл. данас толико заступљени у унутрашњим сукобима држава који су најчешће територијалне или идеолошке природе.

Сви ови сукоби имају своју историјску позадину. Многе етничке групе и нације нису успеле да се изборе са знатно моћнијим силама када се кројила политичка карта света, након два светска рата и окончања колонијалног периода. Зато се данас разна етничка и национална питања, попут Пандорине кутије, поново отварају. Под утицајем међународне заједнице и усвојеног међународног права, на видело излази сва сложеност у њиховом решавању. Оваква ситуација може узроковати тероризам који за последицу има стварање ерозије ауторитета државне власти, у којој појединци (млади, образовани и способни људи) и одређене друштвене групе (политичке, верске, етничке, националне) не могу да нађу своје место, што доводи до губљења поверења у политички систем и друштвене вредности државе, као и жеље за коначим решавањем националног питања код појединих народа.

Тежња одређених народ око решавања својих етничких и националних питања, проузроковала је стварање многих терористичких организација које су деловале у циљу остваривања сепаратистичких циљева. Такве организације се класификују као етно-сепаратистичке, и оне не бирају средства у извођењу свог насиља како би приморали доста надмоћније противнике (државе) да се повинују њиховим захтевима. Њихов посредни циљ је скретање пажње света и међународне заједнице на њихову борбу, као и застрашивање својих противника (власти држава), чинећи их неспособним за решавање својих унутрашњих сукоба.

Разни облици подељености унутар једне државе могу створити велики јаз међу њеним становништвом, које несумљиво утиче на заоштравање политичких, економских, социјалних и безбедносних проблема. Услед таквог стања једна од подељених страна се бори да наметне облик власти и државног уређења који је ближи њеној идеологији а супротан оној коју спроводи власт државе. Оваква побуна против било које власти сматра се инсурективном, па се такве организације класификују као инсурекцијске.

Кроз овај рад, анализираћемо неке од етно-сепаратистичких и инсурекцијских терористичких организација које су успеле да своје терористичко деловање трансформишу у оружану побуну, стварајући тако повољне услове за остваривање својих коначних сепаратистичких и идеолошких циљева.

2. ОСНОВНЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ ТРАНСФОРМАЦИЈЕ ТЕРОРИЗМА У ОРУЖАНУ ПОБУНУ

2.1. Тероризам

Под термином „тероризам“ најчешће се подразумевају различита значења, или пак исти аутори користе термин за различита објашњења. У литератури се могу наћи многобројне и различите дефиниције које често не дају одговоре на суштину проблема настајања тероризма. Анализирајући неке од постојећих дефиниција уочава се да већина њих површно посматра тероризам као друштвену појаву, прилагођавајући дефиницију сопственим интересима, или интересима група које га заступају. Реч је о сложеној и развојној појави која има мноштво појавних облика што отежава посао дефинисања и најупорнијим и најквалификованијим истраживачима. Као и друге друштвене појаве, и тероризам не карактерише само висок степен сложености, већ и променљивости. У току свог постојања потврдио се као једна од сложених појава коју обележава низ промена у току њеног развоја¹⁾.

Често се појам тероризма замењује појмом терора или обрнуто, те је неопходно дати теоријско разграничење између ова два појма. Терор и тероризам су облици насиља примењени од стране малих група, иако у пракси постоје и другачији примери. У оба случаја жртве су цивили.

Појам терор потиче од француске речи „terreur“, што значи „сејање страха“. Терор означава владавину застрашивања, страховладу и политичко насиље. Везује се за групу на власти која путем страховладе и другим насилним методама жели да задржи власт.

Појам тероризам везује се за групе које имају за циљ да методом смишљене и систематске употребе насиља остваре страх код људи или представника власти ради остваривања политичких и других циљева. За разлику од терора, тероризам има мањи обухват. Усмерен је према појединцу или ужем кругу људи и срачунат је тако да минималним деловањем постигне крупне политичке ефекте. Циљеви терориста могу бити легитимни, али је сам тероризам незаконит и недопустив.

Неке од основних карактеристика терористичког акта су:

- употреба физичког насиља;
- политички карактер активности;
- изазивање страха и других физичких реакција;
- циљано, планирано и организовано деловање.

Сваки изведени терористички акт прати велики публицитет који путем средстава јавног информисања омогућава терористима јавно изношење мотива и циљева. Већина терористичких организација, јавно преузима одговорност за своја дела, што представља промовисање тероризма и политичког циља ради којег се предузима.

¹⁾ Драган Симеуновић, *Тероризам*, Библиотека Кримен 9, Београд, 2009, стр. 17.

2.2. Оружана побуна

Побуна представља посебан начин неког супротстављања, а може бити оружана и ненасилна. Оружана побуна је карактеристична, пре свега, по својој противправности, јер никада не представља правни пут супротстављања. Као и код тероризма побуна је мотивисана одређеним циљем који може бити и оправдан, али начин на који се долази до тог циља је друштвено опасан, тј. противправан.

Основним обележјима оружане побуне сматрају се:

- акција индивидуално неодређеног броја лица, у оружаној побуни учествује по правилу већи број учесника, али се тај број не може унапред одредити;
- организована акција – оружана побуна која не настаје спонтано, већ као резултат одређених претходних делатности управљених на њено припремање и усмеравање (иза оружане побуне најчешће стоји нека организација или страна држава);
- учесници у оружаној побуни наоружани су оружјем или неким оруђем и спремни су да га употребе, али до саме употребе не мора доћи;
- оружана побуна увек је усмерена на насилно остваривање одређених циљева – који су најчешће усмерени на угрожавање уставног уређења или безбедности земље.

Без обзира на побуде и мотиве из којих се врши, оружана побуна увек је противправно деловање и угрожавање државног уређења, односно управљена је против уставног уређења и безбедности државе. То значи да је циљ учесника у побуни рушење, односно насилна промена постојећег државног уређења, односно угрожавања безбедности државе. Објекат напада оружане побуне је уставно уређење и безбедност земље.²⁾

Можемо рећи да се са постигнутом оружаном побуном, стварају главни предуслови за избијање појавних облика унутрашњих сукоба као што су: герилски рат, устанк и грађански рат на територији једне земље.

Оружана побуна као и тероризам представљају унутрашње облике угрожавања националне безбедности једне државе. Ова заједничка особина одређује њихову узајамност када говоримо о циљевима етно-сепаратистичких и етно-националистичких терористичких група. Њихова узајамност приметна је и код неких инсурекцијских, превасходно левичарских терористичких група.

2.3. Трансформација тероризма у оружану побуну

Главна карактеристика тероризма у функцији изазивања оружане побуне је вршење терористичких акција од стране организованих терористичких група у циљу омасовљења њиховог покрета како би се терористичка организација трансформисала у оружану формацију војно-организационог карактера која би се заснивала на војним принципима функционисања.

Омасовљењем покрета и прерастања борбе засноване на тероризму у оружану побуну, значајно се повећавају шансе за остваривање циљева терористичких група.

Са гледишта етно-сепаратистичких терористичких група на основу историјског искуства, карактеристична су два начина придобијања нових следбеника у циљу омасовљења покрета и то:

²⁾ Миодраг Гордић и Горан Д. Матић, *ВОЈНО ДЕЛО: Оружана побуна*, Генералштаб Војске Србије, јесен/2011, Београд, стр. 134.

- 1) Омасовљење путем присиле и застрашивања становништва које је исте етничке (националне) припадности. Стварањем страха и принудом, велики број припадника етничке групе придружује се терористичкој организацији.
- 2) Подстицање супротне стране на предузимање радикалних репресивних мера у борби против тероризма како би се изазвало незадовољство припадника етничке групе или националне мањине. На тај начин велики број припадника окреће се против власти и органа безбедности државе.

Оног момента када покрет бројчано нарасте стичу се услови за примену масовног насиља, које се предузима против органа безбедности независне државе која се угрожава и њеног цивилног становништва које не припада етничкој групи којој припадају чланови терористичке организације.

Са гледишта инсурекцијских терористичких група начин придобијања следбеника је иста као и у случају етно-сепаратистичких терористичких група, с тим што се извор побуда не огледа у етничкој и националној различитости унутар једне земље, већ у подељености друштва у којој преовладавају социјално угрожене категорије људи.

Државе које се одликују неповољном економском ситуацијом које прати велика стопа сиромаштва, погодне су за стварање разних инсурекцијских покрета који решење виде у промену система власти који ће створити политику једнакости и права за све социјалне категорије људи. Овакав случај нарочито је био карактеристичан за време хладног рата и њиме су се одликовале терористичке организације леве оријентације (левичарске терористичке групе) са простора Латинске Америке. Терористичке организације са овог подневља себе су називале Револуционарним покретима који су за циљ имали подизање револуције у државама из којих потичу. С обзиром да су се ове револуционарне терористичке организације бориле против органа безбедности државе чији су систем власти желеле да промене, сам оквир револуције изједначавао се са класичном оружаном побуну.

Стварањем оружане побуне, терористичке групе теже да своје деловање изједначе са герилском борбом. Поред тога што имају организовану команду, знаке распознавања, отворено носе оружје и контролишу део територије на којој делују, оне се углавном не придржавају закона и обичаја рата.

До данас, кроз новију историју оружаних сукоба у свету, забележено је неколико случајева трансформације тероризма у оружану побуну. Кроз овај рад обрадићемо неке карактеристичне примере на основу изнетих закључака из овог поглавља.

3. ПРИМЕРИ ОРУЖАНИХ ПОБУНА У СВЕТУ ИЗАЗВАНИХ ЕТНО-СЕПАРАТИСТИЧКИМ ТЕРОРИЗМОМ

3.1. Етно-сепаратистички тероризам

Тероризам у функцији изазивања оружане побуне је углавном карактеристичан за етно-сепаратистички тероризам, те због тога и представља основу етно-сепаратистичких покрета који имају за циљ да од међународно признате државе одвоје део територије на којој живи становништво њихове етничке или националне припадности и које је у већини случајева већинско на том простору. Овакве покрете можемо још назвати и етно-националистичким с обзиром да им је један од главни циљева стварање сопствене нације што је и било актуелно у колонијалном периоду широм света у тзв. „ратовима за национално ослобођење“.

Општи узроци етно-сепаратистичког тероризма су бројни. Као најбитнији издвојићемо скоро општу инсурективну тежњу већине етничких група које су незадовољне својим положајем у државама у којима представљају мањину. Сматрајући да свој проблем најбоље могу да реше већим степеном самосталности, те етничке групе настоје да добију већи степен аутономије или сопствену државност, односно да се припоје држави у којој живи њихова матица, уколико нека од тих етничких група има своју матицу ван државе у којој је ситуирана. Услов за то је одвајање од државе у којој та етничка група живи, те је отуда назив сепаратистички тероризам сасвим у истој равни употребљивости као и називи етнички, односно националистички тероризам³⁾.

3.2. Етно-сепаратистичке терористичке организације које се одликују оружаном побуном

3.2.1. Ослободилачка војска Косова (ОВК)

Ослободилачка војска Косова (скраћено ОВК (или УЧК са албанске скраћенице), алб. *Ushtria Çlirimtare e Kosovës (UÇK)*) је била албанска терористичка организација, која се оружаним нападима на званичне државне органе (војску, полицију и друге) и цивиле свих националности, борила за независност Косова и Метохије од Србије и Југославије и стварање тзв. *Велике Албаније*.

Извориште великоалбанских идеја датира из периода средине 19. века и албанског духовног покрета „Рилидија“. Идеја је промовисана на скупштини албанских првака, одржаној у Призрену у јуну 1878. године⁴⁾.

³⁾ Драган Симеуновић, *Тероризам*, Библиотека Кримен 9, Београд, 2009, стр. 169.

⁴⁾ Милан Мијалковски, *Злочин и заблуде Албанских сепаратиста*, Новинско информативни центар ВОЈСКА, 1999, Београд, стр. 12.

Историјско сведочанство које се огледа у присуству великог броја српских православних манастира и цркава, говори да је простор Косова и Метохије одувек био колевка српске државе и духовности. Од средњег века па до новије историје, Срби су на овом простору чинили апсолутно већинско становништво.

Током историје, од доласка Османлија на простор Балкана, демографска структура Косова и Метохије се константно мењала на штету српског народа. То је и допринело да се број Албанаца драстично повећа у односу на Србе, јер су они уживали повлашћен статус и нису били угњетавани од стране Турака за време њихове владавине на простору Косова и Метохије.

Након Балканских ратова Србија је успела да поврати простор Старе Србије (Косово и Метохију) након 523 године турске окупације. Ипак, до другог светског рата а и након њега, није се битно побољшала слика у погледу етничке структуре у корист српског народа. Томе су допринели злочини албанског становништва који је чинио према српском током Другог светског рата, као и несхватљиве (погубне) одлуке Југословенских власти на штету Срба након Другог светског рата.

Током Другог светског рата Албанци су отворено стали на страну Италијанских и Немачких окупатора. Поделом Југославије између окупатора на интересне сфере, простор Косова и Метохије је припојен већ окупираној Албанији од стране фашистичке Италије. Можемо рећи да је у том периоду на кратко била формирана Велика Албанија, с тим што је власт на том простору контролисала Италија и Немачка, потпомогнута албанским становништвом. У окупатору, Албанци су видели шансу да наставе са остваривањем своје великоалбанске идеје. Бројним злочинима над Србима, настојали су да створе етнички чисто Косово и Метохију, које би било насељено искључиво Албанцима. У том погледу 1944. године формирана је немачка 21. СС брдска дивизија „Скендербег“. Војнички састав дивизије (12.000) чинили су Албанци, а официри и подофицири били су Немци⁵⁾.

Упркос томе што се огроман део припадника албанске националне мањине отворено ставио у службу италијанског и немачког окупатора, власти социјалистичке Југославије олако су прешле преко те чињенице.

После Другог светског рата Албанци су наставили своју борбу за сепарацију Косова и Метохије свим средствима, често посежући за насиљем у разним видовима, па и у форми тероризма. У том времену је иза албанских терористичких група углавном стајала албанска обавештајна служба **Сигуrimi**. Да би спречила њихово деловање и подршку албанске националне мањине, власти Југославије су Албанцима давали енормне уступке који су се огледали у подизању животног стандарда Албанаца, као и уклањању из политичког живота оних државника које су Албанци са Косова сматрали српским националистима и опасношћу по себе попут Александра Ранковића⁶⁾.

⁵⁾ Милан Мијалковски, *Злочин и заблуде Албанских сепаратиста*, Новинско информативни центар ВОЈСКА, 1999, Београд, стр. 16.

⁶⁾ Драган Симеуновић, *Тероризам*, Библиотека Кримен 9, Београд, 2009, стр. 182.

Треба истаћи и следеће штетне потезе:

- Донесена је одлука о забрани повратка српских колониста на простор Косова и Метохије који су се тамо населили у периоду од 1920. до 1941. године, а који су протерани са својих огњишта у току Другог светског рата;
- Албанци су уместо назива „национална мањина“ понели назив „народ“;
- Донесена је одлука о прикључењу Косова и Метохије Србији, иако је оно до рата било у саставу Србије.
- 3. септембра 1945. године, установљена је Аутономна косовскометохијска област.

Уставом СФРЈ из 1974. године био је суспендован суверенитет Србије, јер су аутономне покрајне стекле ниво република у погледу учешћа у утврђивању и остваривању политике федерације. Тим потезом извршена је децентрализација тадашње Савезне Републике Србије у оквиру СФРЈ. У том периоду албански сепаратисти су на разне, чак и бруталне, начине вршили притисак на српско становништво у циљу његовог исељавања са Косова и Метохије ради стварања етнички чисте албанске територије. Отпори Срба исељавању проузроковали су реактивни национализам и код Срба, а и код Албанаца. Успостављањем поновне централизоване власти у Србији, 28. марта 1989. године битно је умањена аутономија Косова и Метохије и повраћен суверенитет Републике Србије на том простору. То је довело до бојкота скоро свих институција југословенске, односно српске државе од стране Албанаца на Косову и Метохији⁷⁾.

Отворене провокације, као и насиље испољено у виду терористичког деловања бивало је све бројније и интензивније од стране албанских сепаратиста. Јавила се потреба за стварањем организоване терористичке групе која би се свим расположивим средствима борила за сепарацију јужне српске покрајне. Створена је **„Ослободилачка војска Косова“ (ОВК)** која је имала за циљ да испровоцира сукоб великих размера у који би се онда укључиле и међународне снаге, у чему је и успела.

До формирања ОВК, током 90-тих година, албански сепаратисти који су у многоме били потпомогнути албанском државом вршили су константне нападе на припаднике снага безбедности СР Југославије, а не ретко су своје терористичко насиље примењивали и према цивилном неалбанском становништву. ОВК је основана 1994. а први пут у јавност је изашла 1996. године. Није случајно изабран термин (придев) „ослободилачка“ у називу ОВК. Својим називом хтели су да стекну наклоност међународне заједнице, а насиље и тероризам које су спроводили приказивали су као пружање отпора „окупатору“.

Терористи ОВК обучавали су се у Албанији у диверзантским логорима у Тропоји и Бајрам Цурију. У овим логорима, терористи су се обучавали за извршење селективног и масовног насиља. Поред примењеног терористичког насиља, главни задатак им је био и регрутација (добровољно или под присилом) нових Албанаца у ОВК. Састави ОВК, поред Албанаца чинили су и страни плаћеници у чему су предњачили Хрвати и Муцахедини, који су своја ратна искуства стекли у рату на простору бивше СФРЈ у периоду од 1991. до 1995. године. Руководство ОВК, углавном су чинили бивши припадници ЈНА и ВЈ, официри и подофицири, албанске националности.

⁷⁾ Милан Мијалковски, *Злочин и заблуде Албанских сепаратиста*, Новинско информативни центар ВОЈСКА, 1999, Београд, стр. 20.

Грб Ослободилачке војске Косова

Структура ОВК састојала се од војног и цивилног дела⁸⁾. Војни део чинили су: главни штаб ОВК који се налазио на простору Албаније са истуреним командним местом у с. Горњем Преказу, штабови на нивоу појединих општина на КиМ подређени главном штабу ОВК и групе (терористички састави) јачине 3, 5 и 9 лица који су се организовали по општинским штабовима. Ове групе функционисале су као типична банда⁹⁾. Цивилна структура ОВК била је много бројнија и њу су чинили: осматрачи, извиђачи, курири, јатаци донатори, узбуњивачи, мобилизатори и пропагатори.

Јака обавештајна мрежа коју је ОВК створила на простору Косова и Метохије, сведочи о кључности цивилног огранка ОВК. Обавештајним деловањем ОВК је вршила осматрање и прикупљање информација о снагама безбедности СРЈ, војно организовање месног становништва по општинама као и евиденцију Албанаца који су били лојални Србији. На основу овакве организације и деловања, приметна је тежња албанских сепаратиста да путем ОВК изазову оружану побуну албанске националне мањине на простору Косова и Метохије.

Вршећи пропаганду и индоктринацију албанског становништва, вође терориста ОВК су схватиле да то није довољно како би се њихово терористичко деловање омасовило. Да би постигли ефекат оружане побуне која се изједначавала са устанком, предузимане су разноврсне мере застрашивања, најчешће уцењивања, киднаповања или убиства Албанаца који су лојални Србији, односно оних који нису хтели да им се придруже. Албански терористи су настојали да све војно способне Албанце укључе у своје банде.

По селима су се сачињавали спискови „војника“, њихово груписање у војне формације и подела наоружања и муниције. Истима је сугерисано да добијено оружје употребе уколико њихово село буде нападнуто од стране полиције. По стандардном сценарију, следио је смишљени оружани напад терориста на полицијску патролу у близини насеља и, наравно, бекство у одређено насеље. Отвореним нападима према полицијским снагама Србије, вршили су провокацију у намери да им се пружи репресивни отпор који би осетили становници ових насеља. На тај начин стварали су услове за „одбрану“ насеља, односно укључивање у борбу свих наоружаних Албанаца.

⁸⁾ Милан Мијалковски, *Злочин и заблуде Албанских сепаратиста*, Новинско информативни центар ВОЈСКА, 1999, Београд, стр.115

⁹⁾ „Банда је по међународном праву нерегуларна група, формирана или убачена на територију суверене државе ради вршења терористичких аката, убиства, насиља, саботажа, диверзија и сл. Деловање банде може бити усмерено на рушење уставног државног уређења земље или остваривање неких ужих циљева. Формирање и убацивање банди из иностранства, уз помоћ одређених држава, ради угрожавања политичке независности, територијалног интегритета и самосталног унутрашњег развоја, представља агресију“. (Војни лексикон, ВИЗ, Београд, 1981. година, стр. 50)

Сличан сценарио примењиван је и приликом „одбране“ суседних села. Сви који су били задужени оружјем упућивани су да помогну у „одбрани“ села у непосредном окружењу.

Још један од облика регрутовања Албанаца којим су се служили терористи ОВК био је присилно мобилисање. После јављања у месну „команду“ вршено је њихово евидентирање и одузимање идентификационих докумената. Тако су их присиљавали да буду са њима. У суштини та категорија терориста били су типични таоци без докумената и нису могли легално да се крећу у друга места. Покушаји појединаца да се отргну таквој присили завршавали су се хапшењем, злостављањем и стрељањем. Упоредо с тим претили су да ће им спалити куће или ликвидирати породице¹⁰⁾.

Крајем фебруара и почетком марта 1998. године, албански терористи су отпочели примену масовног насиља на простору Косова и Метохије које је било усмерено против органа безбедности СРЈ, неалбанског и албанског цивилног становништва. Сматрали су да је наступио тренутак у којем, њихово злочиначко деловање треба да поприми особине оружане побуне.

Укупна јачина „ОВК“ била је око 1.200 терориста разврстаних у шездесетак група. Свака терористичка група бројала је око 20-30 лица. Штабови и подштабови ОВК су се интензивно ангажовали на стварању крупнијих војних састава (чета, батаљона и бригада). У јуну 1998. године број терориста ОВК повећао се на 7.000 до 8.000 лица, да би у јулу нарастао на чак 15.000 лица. У том периоду терористи ОВК имали су контролу над око 25% територије у Метохији¹¹⁾.

У намери да се супротстави оваквом деловању ОВК, тадашња СР Југославија предузела је одлучне и одговарајуће мере у спречавању албанских сепаратиста да одвоје Косово и Метохију од Србије. Оружана побуна је угушена, а терористичке банде разбијене на целом простору КиМ. У разбијању побуне, поред полицијских снага, ангажоване су и снаге ВЈ. Употреба војске је била нужна, с обзиром, да је ОВК располагала са тешким наоружањем, као што су противавионски митраљежи, минобацачи 60 и 82 мм, бестрајни топови и противоклопни ракетни бацачи. Ову чињеницу, албански сепаратисти су искористили у међународној заједници како би оптужили Југославију за репресивно деловање према албанском становништву.

Под притиском међународне заједнице, вођени су дипломатски преговори како би се решила ситуација на Косову и Метохији. Југославији су наметнути услови, на које ни једна суверена држава у свету не би пристала. Коначни епилог дешавања, било је бомбардовање СР Југославије од стране држава НАТО алијансе. Овим чином оружане агресије, на једну суверену државу и мешањем у њена унутрашња питања, озбиљно је прекршено међународно право¹²⁾. Снаге НАТО-а и ОВК, сво време бомбардовања деловале су у садејству против ВЈ. Након неравноправне борбе, уследило је примирје, снаге ВЈ и полиције напустиле су простор јужне српске покрајине а иста је стављена под међународни протекторат под окриљем Уједињених Нација.

^{10 и 11)} М. Мијалковски, *Злочин и заблуде Албанских сепаратиста*, НИЦ ВОЈСКА, 1999, Београд, стр. 68 и 120

¹²⁾ „Ниједна држава нема право да непосредно или посредно интервенише из било ког разлога у унутрашње или спољне послове ма које друге државе. Ниједна држава нема право да организује, помаже, подстиче, финансира подстрекује или толерише субверзивне, терористичке или оружане активности усмерене на насилно свргавање режима друге државе или мешање у грађански сукоб у другој држави“. (Декларација Генералне скупштине УН број 2131 од 21.12.1965. године)

Мировним војно-техничким уговором склопљеним између међународних снага безбедности (КФОР) и власти СРЈ и Србије у Куманову, дефинисано је распуштање ОВК и предаја њиховог наоружања. Југославији је резолуцијом 1244 УН гарантован територијални интегритет на простору Косова и Метохије.

АП Косово и Метохија издвојено из састава Србије

Иако је распуштена, ОВК је успела у својој намери да у сукоб против снага безбедности СРЈ умеша и придобије међународну заједницу предвођену државама НАТО алијансе. Представљајући се као оружана формација која се бори за права и слободу албанске националне мањине на КиМ, свом терористичком деловању хтели су да дају легитимитет. У одласку снага полиције и ВЈ са простора Косова и Метохије они су видели своју победу која је потврђена неколико година касније. Допуштањем међународне заједнице да се прекрши међународно право и да албански сепаратисти једнострано прогласе независност 17. фебруара 2008. године, остварен је крајњи циљ одвајања Косова и Метохије од Србије.

У непоштеној међународној политичкој борби, тадашња СР Југославија није добро стајала. На крају, ОВК је успела у својој намери, стварања оружане побуне, самим тим што је контролисала одређену територију и што је успела да умногоме повећа бројност свог састава. Организованим терористичким деловањем а касније и оружаном побуном, успели су да доведу у питање територијални интегритет Србије на простору КиМ.

3.2.2. Тамилски тигрови

Тамилски тигрови (званично: *Liberation Tigers of Tamil Eelam, LTTE* - Ослободилачки тигрови тамилског илама) су парамилитарна организација која је деловала на простору Шри Ланке. Борили су се за независност тамилских области на северу и истоку Шри Ланке.

Сукоби у Шри Ланки заснивају се на верским, културним и историјским разликама између већинских Синхалеса, који чине 76% становништва, углавном будиста, који насељавају јужни и централни део земље, и мањинских Тамилаца, који чине 18% становништва, хиндуског су порекла и живе углавном на северу и истоку земље¹³⁾.

Као последицу дуготрајних етничких тензија између ова два народа, створене су разне политичке групације које су захтевале више права за Тамиле, па и територијалну аутономију на североистоку Шри Ланке. *Ослободилачке тигрове тамилског илама* основао је **Велупилај Прабакаран** 1976. године. „Тамилски тигрови“ су од почетка показивали своју радикалност тиме што су захтевали не аутономију за Тамиле на једном делу ове острвске државе, већ сепарацију тог дела и оснивање потпуно независне државе Тамила.

Терористичко ангажовање тамилских сепаратиста започело је 1983. године која је означена и као годином почетка Шриланканског грађанског рата који је трајао све до потпуног пораза „Тамилских тигрова“ 2009. године. У овом рату, процењује се да је живот изгубило око 70.000 људи. Сукоб су карактерисале бројне жртве међу цивилним становништвом, масакри и етничко чишћење спровођени од обе стране; тамилски сепаратисти су, пак, често користили тактику самоубилачких напада, укључујући цивилне циљеве. Учесталост самоубилачких бомбашких напада „Тамилских тигрова“ је толика да они бројчано надмашују исламистичке самоубилачке бомбашке нападе¹⁴⁾.

Грб Тамилских тигрова

¹³⁾ Марко Лопушина, *Терористи света*, Књига-комерц, 2006, Београд, стр. 196

¹⁴⁾ Драган Симеуновић, *Тероризам*, Библиотека Кримен 9, Београд, 2009, стр. 194.

Међу најпознатије терористичке нападе Тамилских тигрова истичу се убиства индијског премијера **Рацива Гандија** (21. мај 1991.), који се залагао за очување територијалног интегритета Шри Ланке, убиство премијера Шри Ланке **Ранасинге Премадаса** (1. мај 1993.), бомбашки напад на председницу Шри Ланке **Чандрике Кумаратунгу** (18. децембар 1999.) и покушај атентата на премијера Шри Ланке **Сиримаво Бандаранике** (фебруар 2000.). Сви ови напади били су самоубилачки.

Својим суровим методама борбе, тамилски сепаратисти, успели су да навуку гнев власти Шри Ланке, која је због тога примењивала репресивне мере против мањинских Тамила. Да би их казнила, влада Шри Ланке је увела веома строге рестрикције у снабдевању севера било каквом робом. Несташница је била уништавајућа. Није било ни новца. На простору где живи 370.000 Тамилаца није било готово никакве економске активности. Још од 1990. укинута су телефонски сервис и снабдевање електричном енергијом. Недостатак горива учинио је да не постоји никакав јавни транспорт¹⁵⁾.

Оваква ситуација, као и велики број погинулих сународника и рођака, утицао је на осиромашене Тамилце да се „подигну“ против државног режима. Ослободилачки покрет тамилских сепаратиста је бројчано толико нарастао, што је створило услове за стварање оружане побуне међу тамилским становништвом. Примењујући тактику герилског ратовања тамилски сепаратисти су успели да преузму контролу над великим делом севера и истока Шри Ланке где су настојали да створе и независну државу Тамил Илам.

„Тамилски тигрови“ су искористили подршку тамилског становништва са североистока Шри Ланке и успели да мобилишу велики број Тамила у своју „војску“. Против владиних оружаних снага успешно су вођене крваве и исцрпљујуће герилске борбе. На интервенцију међународне заједнице 2002. године, постигнут је обострани прекид ватре како би се постигао политички договор.

Услед неуспелих договора сукоби су настављени 2006. године. Власти Шри Ланке су решиле да предузму одлучујуће мере како би се за свагда обрачунали са „војском“ „Тамилских тигрова“. План је био да се из зоне коју су контролисали „Тамилски тигрови“ извуче цивилно становништво како би оружане снаге могле радикално да се обрачунају са побуњеницима. Тиме је власт настојала да избегне критику међународне заједнице. Након ове одлуке, по међународним проценама, из области под контролом побуњеника избегло је око 250.000 људи. У бруталним војним операцијама „чишћења терена“ која су уследила „Тамилски тигрови“ су доживели коначни пораз, који се завршио убиством њиховог вође Велупилај Прабакарана, у мају 2009. године. Отпор преосталих тамилских побуњеника је престао¹⁶⁾.

Након исцрпљујућег грађанског рата, Шри Ланка је успела да задржи своју територијалну целовитост. Тамилски побуњеници нису успели у својој намери да добију своју државу. Као и пре грађанског рата, тако и данас, она је остала унитарна република.

¹⁵⁾ Марко Лопушина, *Терористи света*, Књига-комерц, 2006, Београд, стр. 198

¹⁶⁾ Драган Симеуновић, *Тероризам*, Библиотека Кримен 9, Београд, 2009, стр. 194-195.

3.2.3. Национални ослободилачки фронт Алжира

Национални ослободилачки фронт (званично: *Front de Libération Nationale, FLN*); основан 1954. године, водио је борбу за независност Алжира против Француза користећи комбинацију герилског ратовања, урбаног тероризма и штрајкова док Француска није признала алжирску независност Евијанским споразумом из 1962. године¹⁷⁾.

Присуство француске на простору Алжира датира још из 1830. године, када је Француска извршила инвазију на овај део северне африке проглашавајући је за своју територијалну колонију. Чак је и 1848. Алжиру укинут статус колоније и проглашен је као интегрални део Француске. Однос Француске према Алжиру није био исти као према другим колонијама у свету. Политичко руководство и француски националисти су Алжир доживљавали као интегрални део Француске и због тога су осамостаљењу Алжира пружали велики отпор. Број француских досељеника шездесетих година двадесетог века био је око 800.000. Они су добили најбоља имања на северу Алжира и живели у много бољим условима него муслиманско становништво. Након Другог светског рата дошло је до тешких немира и масакра над Алжирцима, који су након 9 година прерасли у *Алжирски рат за независност*. У крвавом рату за независност који је трајао од 1954. до 1962. године *Национални ослободилачки фронт* успео је да иницираном оружаном побуном, порази свог колонијалног противника Француску.

Кључни фактор у ширењу устанка међу алжирским муслиманима имало је терористичко деловање *Националног ослободилачког фронта*. Сматрали су да је дошао тренутак да, попут устанка у Израелу и на Кипар, по истом моделу започну борбу до коначне победе. У почетку се настојало да се скрене пажња међународној заједници, тако што су се организовале демонстрације и штрајкове широм Алжира. Започет је оружани устанак, који је био усмерен против „симбола“ француске власти: Владине зграде и канцеларије, касарне и полицијске станице. До средине 1956. побуна против француске владавине беснела је готово две пуне године без значајнијих успеха. Снаге безбедности француских колониста успешно су гушиле устаничку стратегију *Националног ослободилачког фронта*. **Рамдан Абан**, тада водећа фигура *Националног ослободилачког фронта*, доноси одлуку о отпочињању нове стратегије масовног градског тероризма усредсређујући се на главни град земље Алжир. Сачињена је позната „Директива 9“ у којој је објашњен циљ стратегије и елементарна логика која стоји иза градског тероризма. Суштина је била да се тежиште борбе пресели из провинције у градску средину, где ће бити лакше доћи до иностраног јавног мњења, како би се скренула пажња на борбу *Националног ослободилачког фронта*.

Отпочели су масовни бомбашки терористички напади према француским цивилима. Број мртвих се мерио у стотинама. Искључиво су бирани циљеви који су били место окупљања великог броја француских колониста. Врхунац овакве терористичке кампање било је убиство градоначелника Алжира 28. децембра 1956. године.

¹⁷⁾ Paul Wilkinson, *Тероризам против демократије*, Голден маркетинг, 2002, Загреб, стр. 12

На овакве потезе *Националног ослободилачког фронта*, француске власти су одговорила бруталним мерама. Под вођством француског генерала Жака Масиа отпочела је војна акција искорењивања терориста. Уништавајући градску инфраструктуру, примењивала се прекомерна употреба силе, злостављања и мучења свих оних за које се сматрало да су терористи или су повезани са њима.

Овакав приступ показао се ефикасним, када је у питању неутралисање муслиманских побуњеника *Националног ослободилачког фронта*, али је зато негативно утицала на домаћу муслиманску заједницу која се у потпуности отуђила од владајућег колонијалног режима. До тада углавном пасивна или апатична, сада је гурнута у руке *Националног ослободилачког фронта*, нагло попуњавајући редове организације и повећавајући подршку народа.

Тактички пораз *Националног ослободилачког фронта* у граду резултовао је још једним преиспитивањем стратегије. Услед новонасталих околности завладало је уверење да се Француска може војнички потући, у потпуности одбацујући стратегију градског тероризма широких размера. Борба за независност Алжира добила је на својој масовности. Стекли су се услови за стварање оружане побуне широких размера, која се изједначавала са герилским ратом. Врховна команда *Националног ослободилачког фронта* је увидела да се победа не може извојевати уколико побуњеници буду деловали само на простору Алжира. Они су пребацили своје оперативне базе у Тунису, одакле су изводили нападе у стилу **удри и бежи**¹⁸⁾.

Рат против колониста се распламсао и по Алжирским проценама, до његовог окончања 1962. године, однео око 1.500.000 алжирских муслиманских жртава¹⁹⁾. Ипак коначна победа је остварена захваљујући успеху *Националног ослободилачког фронта* који је успео у намери да скрене пажњу света на ситуацију у Алжиру. Догодило се нешто, што ће се после показати одлучним за крај рата и проглашавање Алжирске независности. Француски народ је видео и чуо шта се у Алжиру догађа и онда је реаговао. Тражили су прекид рата у Алжиру и били су спремни да прихвате алжирску независност. 8. јануара 1961. на организованом референдуму 78% становника Француске изјаснило се за прекид и повлачење француских војника из Алжира.

После дугих преговора француски председник Шарл де Гол је 18. марта 1962. потписао Евијански споразум, којим је Алжирцима дозвољено самоопредељење. Алжирци су на референдуму одлучили о независности Алжира. Око 99% одлучило се за потпуну независност и стварање Алжирске народне демократске републике. 3. јула независност је признала и Француска²⁰⁾.

Кључ успех алжирске независности било је терористичко деловање *Националног ослободилачког фронта* које је испровоцирало француску власт да примени репресивну тактику његовом супротстављању. То је довело до потпуне пропасти Француске и њеног поверења међу алжирским муслиманима, који су дали коначну подршку борби за независност.

¹⁸⁾ Brus Hofman, *Унутрашњи тероризам*, Народна књига АЛФА, 2000, Београд, стр. 54-57

¹⁹⁾ Радни тим БИГЗ-а, *Популарна енциклопедија*, БИГЗ, 1976, Београд, стр. 39

²⁰⁾ <http://www.globalsecurity.org/military/world/war/algeria.htm>

4. ПРИМЕРИ ОРУЖАНИХ ПОБУНА У СВЕТУ ИЗАЗВАНИХ ИНСУРЕКЦИЈСКИМ ТЕРОРИЗМОМ

4.1. Инсурекцијски тероризам

Појам инсурекција означава побуну или устанак против било које власти. Манифестује се као сукоб ниског интензитета, супротно конвенционалном рату²¹⁾. Главне карактеристике сукоба ниског интензитета су:

- Постојање тежње да се одвијају у „мање развијеним“ деловима света;
- Врло ретко укључују регуларне војске са обе стране (често се ради о припадницима регуларних војски на једној страни, који се боре против гериле и терориста);
- Већина сукоба ниског интензитета не ослања се примарно на високу технологију колективног оружја које поседује свака модерна оружана сила²²⁾.

Без обзира на горе наведене карактеристике, сукоба ниског интензитета, постоје многи примери у којима устаничке снаге напослетку прибаве довољно људства и наоружања да поразе регуларне снаге у конвенционалном рату. Да би оружани сукоб између устаничких снага и регуларних војних снага држава прерастао у конвенционални рат, инсурекцијски покрети настоје да изазову масовну оружану побуну код становништва државе која је захваћена унутрашњим сукобом. Желећи да остваре овај циљ инсурекцијски покрети најчешће не бирају средства, па им се тако и терористичко деловање намеће као главно решење.

Најчешћи мотиви инсурекцијских покрета углавном су етно-националистичке и идеолошке природе. Међутим, када говоримо о тероризму, етно-националистички мотиви уско су повезани са сепаратистичким тежњама устаника, што у исто можемо сврстати под етно-сепаратистички тероризам. За нас је најинтересантнија идеолошка позадина сукоба, па тако инсурекцијским тероризмом подразумевамо настојање да се кроз терористичко деловање промени државно уређење неке земље.

Изразито наглашену везу између тероризма и идеологије можемо назвати и идеолошки мотивисаним тероризмом. У зависности од врсте идеолошког уплива и уопште претежне надахнутости неком идеологијом, разликујемо **левичарски** („леви“, „анархоидни“, црвени“) и **десничарски** („десни“, „фашистоидни“, „црни“) тероризам²³⁾.

Идеолошке основе левичарског тероризма базирају се на револуционарној борби, антиимперијализму и марксистичко-лењинистичком учењу. Основе десничарског тероризма базирају се на конзервативној и националистичкој идеологији и високим вредновањем традиције и религије своје средине.

²¹⁾ Paul Wilkinson, *Тероризам против демократије*, Голден маркетинг, 2002, Загреб, стр. 18

²²⁾ Martin van Kreveld, *Трансформација рата*, издање на српском језику ЈП Службени гласник и ФБ, 2010, Београд, стр. 30

²³⁾ Драган Симеуновић, *Тероризам*, Библиотека Кримен 9, Београд, 2009, стр. 123.

Појам инсурекцијског тероризма најчешће повезујемо са левичарским тероризмом који је био изразито актуелан у периоду Хладног рата. Услед идеолошке подељености света на источни и западни блок у многим некомунистичким државама јавља се отпор против капиталистичког уређења и америчке доминације у свету. Тежња да се успостави систем социјалне једнакости базиран на марксистичко-лењинистичким ставовима проузроковала је стварању инсурекцијских покрета који су настојали да путем револуционарне борбе успоставе социјалистичко уређење у својим државама. Тамо где није било простора и могућности за деловање кроз револуционарну борбу, инсурекцијски покрети су прибегавали тероризму користећи га као средство остваривања својих циљева.

Један од главна циљева инсурекцијског тероризма је остварење социјалне револуције, настојање да се отпор према државном уређењу омасови. У овом случају говоримо о једнаком значењу револуционарне борбе и оружане побуне, па тако можемо закључити да је тероризам у функцији изазивања оружане побуне карактеристичан и за инсурекцијски тероризам.

4.2. Инсурекцијске терористичке организације које се одликују оружаном побуном

4.2.1. Комунистичка партија Перуа – Светла путања

Комунистичка партија перуа - Светла путања (шпа. Partido Comunista del Perú - Sendero Luminoso (PCP-SL)) је марксистичко-маоистички револуционарни комунистички покрет чији је циљ да оружаном борбом збаце владу Перуа, желећи да искорене сиромаштво и социјалне проблеме тоталном реконструкцијом економије и друштва. Позната је по доброј организованости, бескомпромисној политичкој философији и спремности да спроводи тероризам и насиље како према владиним трупима, тако и према цивилима.

Семе раздора велике друштвене подељености у Перуу, као и унутрашњих сукоба у XX веку представља социјална неједнакост која је настала као последица колонијалног угњетавања локалних домородаца од стране шпанских освајача. Већина домородаца води порекло од Инка, од којих неки и даље причају кечуа и ајмара језиком.

Инке су староседеоци Перуа. То је било ратничко племе, које је на свом врхунцу захватало и делове територија данашњег Парагваја, Еквадора и Чилеа. Царство је било теократско, владар обожаван као бог, а поданици организовани по сталежима.

У XVI веку Шпански конкистадори долазе на простор данашњег Перуа предвођени Франциском Пизаром. Трагајући за златом настоје да покоре царство Инка које је било ослабљено тек окончаним грађанским ратом 1532. године. С обзиром да је имао предност у оружју и на чињеницу да Инке никада пре нису виделе коње, Пизаро је са око 200 војника успео да без много труда порази Инке. Освајање је окончао заузимањем престонице Куско 1533. године. Војска је опљачкала град и однела велики плен у злату.

Две године касније основана је Лима, прво центар владавине над шпанском Америком, а од 1543. године вицекраљевства Перуа. Освајачи су задржали постојећи систем експлоатације покорених народа и привилегије за оне који су им били савезници, услед чега су на овом простору дизани чести устанци, неки веома велики.²⁴⁾

Када су 1533. Шпанци покорили Инке, оставили су привид да се ништа није променило у већ постојећем систему, и тиме себи олакшали управљање Перуом. Манко Капак, је мирно управљао царством две године, а онда је избила побуна против Шпанаца и неуспели напад на Лиму. Када је Капак умро, наследили су га његови синови од којих је последњи био Тупак Амару који је ступио на власт 1571. године. Године 1569. у Перу је стигао нови намештеник из Шпаније, Франциско де Толедо, са намером да елиминише Инке. Шпанци су уз помоћ домородачких савезника 1572. године убили и последњег владара Инка Тупак Амаруа, као и његове следбенике и породицу. За време владавине Франциско де Толедо у трајању од 14 година успостављен је ефикасан систем управљања. Толедов метод власти састојао се у владавини Шпанаца, али посредством нискоранжираних домородачких чиновника. Овај систем управљања је трајао скоро 200 година.

Још 1780. године домороци су покушали да слома шпанску власт, али без успеха. Септембра 1820, аргентински вођа Хосе де Сан Мартин је извршио инвазију на перуанску обалу. Године 1821. Хосе де Сан Мартин и Симон Боливар су ослободили Перу и прогласили његову независност. Побуне и грађански ратови ометали су развој ове младе државе. Независност је коначно потврђена децембра 1824. када су Шпанци коначно протерани из Перуа.

У наступајућем постколонијалном периоду, до дубоко у XX век, преовладавају конзервативне и олигархијске снаге у друштву, на супрот већинској индијанској маси која је изопштена из друштвено-економског живота. Перу је задесио период бурне политичке историје који се одликовао честим променама власти путем војних удара којим је потискивана цивилна власт. Заступљена је висока стопа сиромаштва, више од половине становништва живи у сиромаштву и око петине у екстремном сиромаштву²⁵⁾. Држава је економски подељена на богатији, трговинско-финансијски, приобални део и сиромашнији, планински део. Главни град Лима лежи на обали и центар је економског раста. У планинском делу земље преовладава индијанско, домородачко, становништво притиснуто сиромаштвом и расном неједнакошћу²⁶⁾.

Услед унутрашње политике збивања, злостављања и експлоатације аутохтоног становништва и неуспеле интеграције различитих група које чине перуанско друштво, долази до појаве насиља. У планинским крајевима, у изолованом Ајакучу, се појављује екстремно левичарска герила, Светла путања, предвођена интелектуалцима левих политичких опредељења (маоисти, лењисти, маријатегисти итд). Лоша економска ситуација у земљи као и дешавања на међународном плану, поделе света на два блока и појаве честих револуција у свету, у многоме су допринели овој појави.

^{24 и 26)} Љубомир Палигорић, *Историја Латинске Америке*, Институт за међународну политику и привреду, 2003, Београд, стр. 39 и 289

²⁵⁾ Andrea Portugal, "Voices from the War: Exploring the Motivation of Sendero Luminoso Militants", Crise working paper No. 57, 2008, University of Oxford, стр. 28.

Светла путања је настала касних шездесетих година на државном универзитету Сан Кристобал де Уаманга у Ајакучу. Име је изведено из реченице коју је изрекао Хосе Карлос Мариатеги – „Марксизам-лењинизам ће отворити светлу путању револуцији“²⁷⁾.

Светла путања је настала из неколико левичарских студентских организација, а као харизматични вођа појавио се Абимаел Гусман Рејносо, професор философије на универзитету Сан Кристобал.

Гусман је рођен 1934. године, студирао је право и философију. За време студија долази у контакт са марксистичким идејама. Добија посао на универзитету Сан Кристобал 1962. године, а већ 1964. постаје продекан за основне студије. У то време он активно промовише и подржава ставове Комунистичке партије Перуа на универзитету. Поново добија унапређење, овог пута постаје шеф кадровске службе и тиме стиче моћ да сам бира и запошљава професоре.

Комунистичка партија Перуа је 1964. године подељена на две фракције: просовјетску, *Уједињену комунистичку партију* (шпа. Partido Comunista del Perú Unidad) која је следила политику Никите Хрушчова и прокинеску, *Комунистичку партију Црвене заставе* (шпа. Partido Comunista del Perú Bandera Roja), која подржава ставове Мао Це Тунга. Већина сељака и младих комуниста је пришла Црвеној застави, док су пролетери пришли Уједињеној комунистичкој партији. Гусман је приступио Црвеној застави коју је предводио Сатурнино Паредес. Неслагања Гусмана са Паредесом, како лична тако и идеолошка, навела су га да оснује Црвену фракцију у оквиру партије. Међутим, по повратку из Кине, коначно се одваја и ствара своју странку, *Комунистичку партију Перуа – За Мариатегиеву светлу путању* (шпа. Partido Comunista del Perú – Por el luminoso sender de Mariátegui). Партији су се придружили професори и студенти, док су сељаци остали са Паредесом.

Гусман и његови следбеници су започели реконструкцију Комунистичке партије. Следили су ставове Мариатегиа, оснивача Социјалистичке партије Перуа. Закључили су да је Перу полуколонијално и полуфеудално друштво. Основа Гусманове идеологије било је марксистичко-маоистичко становиште социјалног поретка, заснованог на сталним конфликтима. У складу са маоистичком доктрином, Гусман је видео насиље као природан и неизбежан феномен, као манифестацију сукоба, засновану на насилним променама у друштву и убрзаном напретку који води до бољег друштва. Насиље није било само средство рушења неправедног и исквареног поретка, већ и начин доласка до боље будућности у којој би угњетавани и маргинализовани постали грађани једнаких права. Зато је насиље слављено, схватано као нешто позитивно и неопходно. Овакво схватање насиља је одражавало чисту савест сендеристичких герилаца²⁸⁾.

²⁷⁾ Хосе Карлос Мариатеги (14. јун 1894 – 16. април 1930) је перуански новинар, политичар и активиста. Оснивач је Социјалистичке партије Перуа 1928. године која је 1930. прерасла у Комунистичку партију Перуа (КПП). Сматра се најпродуктивнијим латинскоамеричким марксистичким теоретичарем с критичким погледима на тумачење латиноамеричке стварности. Има највеће заслуге за критичко тумачење улоге индијанаца у политичким покретима левице, посебно разбијање илузије да се индијанско питање може решити изван оквира социјалне револуције самих индијанаца.

²⁸⁾ Andrea Portugal, "Voices from the War: Exploring the Motivation of Sendero Luminoso Militants", Crise working paper No. 57, 2008, University of Oxford, стр. 17.

Већина сендериста били су млади сиромашни студенти са државних универзитета, који су морали подносити велике жртве како би наставили студије. Многи од њих, током свог живота, доживели су искуство злостављања и дискриминације због своје друштвене класе, места порекла, пола или боје коже. Због тога, утицај марксизма био је нарочито јак међу њима тежећи за идеалима социјалне правде и људских права.

Просвећење левичарских партија и друштвених покрета и посебно успех Кубанске револуције, усађује идеју револуционарне промене у главама многих људи. Широка перцепција Перуа као изразито корумпиране државе, посебно међу младима, олакшала је њихову идентификацију са Комунистичком партијом која је критиковала власт и стално скретала пажњу на дела корупције у свим сферама друштва. Својом способношћу да спроводи своју идеологију у пракси, Комунистичка партија Перуа – Светла путања (КПП-СП) придобила је још већу подршку незадовољних студената. Остале левичарске партије које су учествовале на изборима 1979. године и постале део политичког система, након година заговарања револуције, изгубиле су свој легитимитет међу студентском популацијом. КПП-СП која је промовисала оружану борбу, виђена је као отелотворење остваривања свих не испуњених обећања левице као и средство за насилну промену њихових тешких услова живота. Изградњом имиџа дисциплиноване партије, способне да успостави ред у Перуу у хаотичном и корумпираном друштву, студенти су КПП-СП видели као једини логични избор.

После више од десет година војног и политичког организовања, 1980. године КПП-СП је извела оружани устанак против перуанске владе. Прво у Ајачуку, у Андима, а затим у осталим планинским департманима. Почетком осамдесетих, КПП-СП контролише неколико планинских департмана.

Током 1981. године влада ванредно стање војска Перуа се бори са Светлом путањом. Герилци нападају војску, полицију, државна постројења, селективно убијају државне и политичке лидере. Овакав свеопшти хаос доводи до суспендовања неких уставних гаранција у планинским департманима 1982. године. Државни органи безбедности приморани су да примене алтернативне начине борбе, примењујући прекомерну силу, не би ли сузбили активности герилаца. То је проузроковало разне злочине према цивилима с њихове стране што је и повећало незадовољство цивилног становништва.

Грб Комунистичке партије Перуа – Светла путања

Почетном успех *Светле путање* у припреми оружане побуне и њеним првим годинама борбе, заслужан је ефикасан систем индоктринације и методе врбовања нових *сендериста*. Главно упориште било им је у планинском региону земље, који је већински насељен сиромашним индијанским становништвом. Учествојући у раду локалних заједница *Светла путања* је настојала да ојача своје везе са сељачком популацијом. У руралним, планинским, пределима КПП-СП је пронашла плодно тле за остваривање свог пројекта, развој дугорочног система индоктринације. Проширено је политичко деловање међу млађом популацијом укључујући ту и децу. Стваране су школе (*escuelas populares*) у којима је вршена идеолошка индоктринација. Светла путања је у руралним подручјима, као наставнике, населила велики број студената који су постали сендеристи током студија на универзитету. Многи од ових студената-наставника насељавали су се у срединама одакле су и рођени како би лакше били прихватани од стране локалне заједнице. Успешна индоктринација захтевала је уништавање свих веза сендериста са друштвом, почевши од њихових породица. Гусман је сматрао да се сваки сендериста мора одрећи свог приватног живота како би постао део заједнице и био посвећен оружаној борби. Породичне, љубавне или пријатељске везе нису дозвољене у оквиру партије. Било која врста емотивних веза је строго забрањена зарад класне једнакости и народне борбе. Чланови породице више се нису називали по својим именима или улогом у породици (отац, мајка, син...), већ као борци, другови и пратиоци. Деца између 11 и 12 година су одвајана од својих родитеља и заједнице како би постали део нове групе бораца КПП-СП. Један од главних разлога због којих је *Светла путања* преферирала регрутовање младих кадрова је зато што је било теже променити животну концепцију одраслог човека. Младе људе било је лакше преобратити јер су могли да прихвате нову идеологију са мање отпора.

Услед оваквог екстремизма који се огледао у радикалној идеологији која је буквално разарала породице као и читаве заједнице, појавио се отпор код становништва. Они који су били незадовољни присуством и контролом *Светле путање* постали су жртве њене оштре стратегије. Она је укључивала употребу средстава принуде, претње, насиља и терора да подреди становништво. Како би искључили могућност било какве непослушности и отпора, *Светла путања* је прибегавала терористичком деловању убијајући локалне званичнике и сваког ко је сматран за непријатеља партије. Током времена овакво терористичко деловање је интезивирано стварајући велики страх код становништва, што је у многоме утицало на повећање бројности сендериста. Свако ко се није слагао са идеологијом партије био је њен непријатељ²⁹⁾.

На универзитетима где је уживала подршку, *Светла путања* се на радикалан начин обрачунавала са студентима које су сматрала за опозицију, противећи се њиховом деловању. Многи студенти су убијани са исписаним претећим порукама на својим телима. Вршили су инфилтрацију својих припадника као студенте на јавним универзитетима. Универзитети су били "инфицирани" терористима, што је стварало огроман страх и немоћ код многих студената. Плашећи се одмазде, многи студенти су приступали партији након захтева да им се придруже.

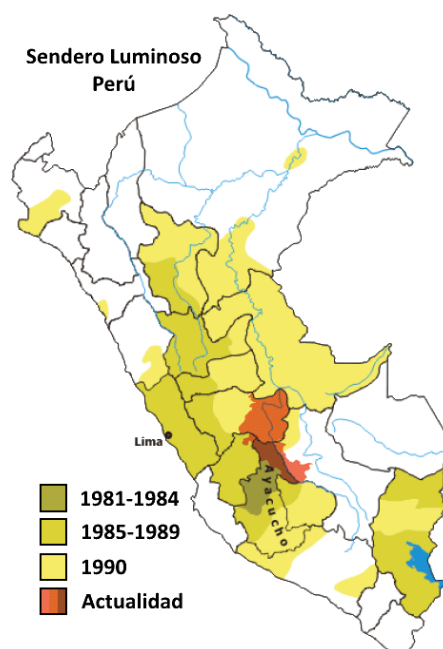
²⁹⁾ Andrea Portugal, "Voices from the War: Exploring the Motivation of Sendero Luminoso Militants", Crise working paper No. 57, 2008, University of Oxford, стр. 40.

У селу, КПП-СП покушала је да инсталира систем колективне производње, где је део жетве морао бити предат партији. Овај систем углавном се заснивао на принуди, а свака непослушност строго је кажњавана за пример осталим сељацима.

Светла путања није правила разлике према полу и старости. Деца су такође убијана, злостављана и принуђивана да се придруже партији. Отимање и употреба деце у оружаним сукобима била је распрострањена и систематска пракса КПП-СП. Многи родитељи су под притиском и страхом од одмазде били принуђени да дају своју децу као добровољце у редове сендериста. Оне заједнице и породице које су им се супротставиле суочиле су се са стравичним последицама која су се најчешће завршавале убиствима.

Крајем 1985. године Светла путања продира на југ и север државе и стиже до североисточних департмана у којима се узгаја кока. Сендеристи захтевају од узгајивача и трговаца коком новчану надокнаду, у деловима који су под њиховом влашћу. За узврат дали су им гаранције и обећање да их неће дирати. Од тог новца су финансирали куповину савременог оружја, којим су се борили против државне власти. Важно је напоменути и чињеницу да је један од противника Светлој путањи био и Револуционарни покрет Тупак Амару (РПТА), такође левичарска терористичка организација, која је претендовала на регион у којем се производила кока.

Крајем осамдесетих година, Светла путања прави заокрет у свом деловању и окреће се ка урбаним деловима, са посебним нагласком на Лиму. Почетком деведесетих година прошлог века, већина руралних делова Перуа је ван државне управе, утицај Светле путање у Лими је све већи и ствара се утисак да је герила у стању да свргне власт. Успеху Светле путање значајно је допринела и катастрофално економска ситуација у земљи. До 1990. године инфлација на годишњем нивоу досегла је износ од чак 3000%. Услед економских потешкоћа насиље Светле путање ескалира.

Област у Перуу у којима је Светла путања била активна

На самом почетку деведесетих година 20. века долази до великог обрта који је означио почетак краја Светле путање. На изборима 1990. године победио је Алберто Фуцимори, агроекономиста јапанског порекла. Већ 1992. Фуцимори је суспендовао део устава како би зауставио трговину дрогом и задао коначан ударац тероризму у држави. Остваривање већих овлашћења суспензијом устава убрзо је донело позитивне резултате у борби против КПП-СП. Септембра исте године ухваћен је Гусман, као и цело вођство Светле путање. Иако видно ослабљена, Светла путања је опстала и на чело долази нови вођа Рамирез Дуранд, познат као друг Фелисиано. У периоду од 1992. до 1994. године више од 5.500 чланова Светле путање се предало. Свима је понуђена амнестија под условом да одслуже војни рок. Влада је донела закон којим се сваки герилац који се већ предао осуђује на доживотну казну затвора ако се докаже да се вратио герили.

У другој половини деведесетих Светла путања је наставила са својом борбом засноване на тероризму. Запоседали су градове, убијали припаднике војске и полиције и вршили политичка убиства. Ипак, Фуциморијево контрамере задају коначан ударац Светлој путањи. Априла 1998. године влада је прогласила велику победу, пошто је ухапсила 4 лидера Светле путање међу којима је био и друг Фелисиано који је осуђен на доживотни затвор. Напади који се приписују Светлој путањи опали су са 500 колико их је било 1997. године на 20 напада 2001. године. Светла путања је и данас активна, може се рећи у занемарљивом облику. Преостали њени следбеници могу се наћи по џунглама и тајним савезима у градовима.

У циљу расветљавања природе оружаног сукоба и индентификације одговорних лица за вишеструка кршења људских права, Влада Перуа је 2001. оформила "Комисију за истину и помирење". Ова комисија је 2003. године објавила извештај двогодишње студије који је обухватао 20 година борбе Перуа са герилама. У периоду од 1980. до 2000. године убијено је и нестало скоро 70.000 особа, 46% од стране Светле путање, 1,5% од стране Тупак Амаре, а остатак од државе.

Видимо да је власт Перуа, борећи са са Светлом путањом водила и упоредну борбу са Револуционарним покретом Тупак Амару (РПТА). Овај левичарски покрет, својим терористичким деловањем, такође је представљао озбиљну претњу за безбедност у земљи. За разлику од Светле путање, РПТА није био у стању да привуче већи број људи у своје редове. Због тога, њихове акције су биле спорадичне. Они нису постигли ни приближан успех који је остварила Светла путања, а то је да омасове своју борбу и успоставе контролу над делом државе. То најбоље и потврђују резултати извештаја Комисије за истину и помирење који се тичу коначног броја жртава током двадесетогодишње борбе.

Пораз Светле путање уследио је након радикалних потеза државне власти и решености да им се зада коначан ударац. Укидањем дела устава, власт се служила незаконим деловањем чак и кршећи људска права. Након крвавог рата остаје тежак задатак који се поставља пред данашње власти Перуа, а то је борба против сиромаштва и неједнакости по разним основама како би се очувао садашњи мир и обезбедио просперитет перуанског друштва.

4.2.2. Революционарне оружане снаге Колумбије

Революционарне оружане снаге Колумбије – Народна армија (шпа. Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia – Ejército del Pueblo (FARC-EP)) је левичарска терористичка организација изразите марксистичке идеологије чији је циљ да оружаном борбом сруше државни поредак и успоставе социјалистички систем у Колумбији. Као револуционарна снага, опредељена је за придобијање подршке социјално угрожених слојева, нарочито сељака из руралних крајева. Позната је по организованом систему финансирања који је обухватао киднаповања, отмице, изнуђивање и опорезивање разних облика економских активности као и продају и дистрибуцију опојних дрога. На основу карактера свог деловања, представља мешавину криминалне групе, герилског покрета и класичне терористичке организације.

Од стицања своје независности, почетком 19. века, Колумбија се сусретала са сталним проблемима који су се огледали у сталним сукобима војне и политичке природе. Стварајући Велику Колумбију³⁰⁾, тежња симона Боливара била је да оствари уједињење Шпанске Америке, велике државе у којој би сви народи били слободни. Овај велики сан претворен је у кошмарну стварност.

Од стицања колумбијске независности на њеној политичкој сцени биле су доминантне две политичке партије, Либерална и Конзервативна. Држава је била подељена на зоне политичких утицаја и у готово сталном крвавом сукобу водећих партија. Ове две партије су се кроз историју наизменично мењале на власти спречавајући појаву треће политичке опције, партије конкурента у двопартијском систему. Кад год би њихова хегемонија била угрожена брзо је стварана коалиција паритетног владања обезбеђујући владавину горњих социјалних слојева. Већина становника није имала право гласа, које је било ограничено имовинским цензусом и писменошћу, што значи да 70% неписмених у нацији није могло да гласа. О имовинском цензусу сувишно је и причати, с обзиром да је већину имовине у држави поседовала социјална елита која је била у знатној мањини³¹⁾.

Расподела имовине у држави у мноме је била одређена иностраним интересима чији је капитал мењао структуру привређивања. Основни проблем Колумбије био је и остао аграрни проблем, веома индикативан за економски, социјални и политички живот ове земље и Јужне Америке уопште. Пољопривредна производња, од које се живело, одвијала се у два подручја земље, андском и карипском, од којих је андско, са 2,8 милиона хектара (од укупно обрадивих 3,5 милиона) окупљало 40% становништва. Апсолутну доминацију имале су латифундије (од 50 хектара навише) у рукама 5,1% власника, који су поседовали 70% земље. Насупрот латифундијама биле су минифундије (од 50 хектара наниже) које су поседовале огромна већина сељака а које су најчешће толико мале да су једва задовољавале потребе домаћинства³²⁾.

³⁰⁾ Велика Колумбија (шп. *Gran Colombia*) је држава која је постојала између 1821. и 1831. године, и која је обухватала територије данашњих земаља Колумбије, Венецуеле, Еквадора и Панаме. Право име ове државе је било *Република Колумбија*, међутим, да би се разликовала од данашње државе Колумбија, назива се Великом Колумбијом.

³¹⁾ и ³²⁾ Љубомир Палигорић, *Историја Латинске Америке*, Институт за међународну политику и привреду, 2003, Београд, стр. 300 и 297

Од 1946 до 1958. године Колумбија се нашла у средишту политичких превирања који су водили до тоталног хаоса унутар целе земље. Овај "Конзервативно–Либерални" грађански рат у којем је страдало више од 200.000 људи је у колумбијској историји познат као "велико насиље" (шпа: La Violencia)³³⁾. Они који су били на власти усвојили су репресивне тактике како би контролисали народ, док су опозиционе снаге покушавале да се боре да поврате власт. Нереди су преплавили унутрашњост земље и војска је интервенисала. Већина убијених били су сељаци и радници у руралним деловима Колумбије. Сукоб је окончан договором политичких руководства Либералне и Конзервативне партије које се сложило да се у земљи успостави двопартијски политички систем познат као Национални фронт. Договор је подразумевао наизменично смењивање у вршењу државне власти са заједничким кандидатом Националног фронта на сваким изборима, ограничавајући учешће других политичких партија. Овај систем поделе власти се одржао све до 1990. године.

Током 1960-тих, Колумбијска Влада остварује политику Убрзаног економског развоја. Ова политика је била на терет сиромашних сељака који су поседовали фарме мањег обима (минифундије). План економског развоја је промовисао економску индустрију која може да створи велике приносе пољопривредних и сточарских производа за извоз широм света, док би Колумбијска влада обезбедила субвенције за велике приватне фарме. Кредите од државе добијали су власници латифундија који су на овај начин увећавали своје поседе тако да је минифундија било све мање. Законодавно тумачење "ефикасног коришћења земљишта" је имало за последицу присилно исељавање хиљаде сељака са својих фарми који су мигрирали у градове где су постали индустријска радна снага. До краја 1960-тих, број породица које су остале без земље широм Колумбије износио је око 400.000. У овим околностима учења Комунистичке партије, која се залажу за равноправну поделу богатства, постала су нарочито привлачна земљорадничким групама. Комунистичка партија није могла директно да учествује у Националном фронту пошто је он био ограничен на конзервативце и либерале. Мање партије су морале да се подреде овим двома партијама, уколико су желели да имају било какву шансу да учествују у власти. И док су се неки чланови Комунистичке партије одлучивали за либерале, њени оданији чланови били су спремни да своју идеологију бране оружјем.

У јеку Хладног рата, пораст популарности Комунистичке партије у Колумбији проузроковала је забринутост и САД-а, које су спроводиле анти-комунистичку кампању широм света. У овој кампањи Колумбија није била изузетак. Генерал америчке војске Вилијам Јарбороу посетио је Колумбију 1961. године с циљем да испита безбедносну ситуацију у земљи, с акцентом на знаке побуне комуниста. Он је предложио да САД обезбеде неопходне мере подршке против побуне, а нарочито неопходну обуку и развој снага, које ће елиминисати будуће претње комуниста. Овај предлог познат је као "План Ласо" који је Колумбијска влада почела да примењује од 1962. године. Мере против побуне које је примењивала Колумбијска влада обухватале су репресију над социјално угроженим слојевима који су подржавали Комунистичку партију.

³³⁾ Forrest Hylton, " *Evil Hour in Colombia* ", Verso, 2006, London, стр. 51.

Одлучујући моменат, који је означио стварање *Революционарних оружаних снага Колумбије* (ФАРК) десио се 1964. године када је Мануел Маруланда Велес, нескривени комуниста основао Независну Републику Маркеталију. У покушају да поврати територије које нису биле под њеном контролом, колумбијске власти су одговориле пославши стотине трупа (16.000 војника) и подршку из ваздуха, да се супротставе наоружаном Маруланди и 47 његових следбеника. Маруланда је са својим борцима успео да се извуче и побегне у планине. Ових 48 људи формирали су језгро ФАРК-а, који је касније израстао у јаку оружану формацију, представљајући озбиљну претњу по националну безбедност.

У току 1960-тих и 1970-тих, ФАРК се сматрао оружаним огранком Колумбијске комунистичке партије. ФАРК се залагао за пољопривредне реформе и прераспodelу богатства, супротстављао се мултинационалним корпорацијама и приватизацији националних ресурса. За разлику од већине латино америчких социјалних револуција тог времена, које су имале снажну подршку на универзитетима, окосницу ФАРК-а чинили су колумбијски сељаци који су се директно супротстављали Владиным трупама. Веома брзо, на почетку свог деловања, ФАРК је повећао број својих чланова са неколико стотина на хиљаду. ФАРК-у није било тешко да повећа бројно стање својих редова, с обзиром да су доста његових чланова били сиромашни сељаци који су се сматрали обесправљеним од стране Колумбијске власти. Ипак, не ретко су коришћене методе присиле и застрашивања у случају пружања било каквог отпора регрутовању и неслагању са комунистичком идеологијом у областима које су биле под њиховом контролом. Методе присилног мобилисања регрута спровођене су у крајевима у којима је врбовање било отежано или где земљопоседници нису имали довољно новца да плате износ "ратне таксе", својеврсног "рекета" које су наплаћивали чланови организације³⁴⁾. Како би изградили поверење међу становништвом у областима које контролише ФАРК је пружао помоћ сиромашнима. Главно средство финансирања била су киднаповања и изнуде. У том тренутку, група је одолевала да буде умешана у индустрију кокаина која почиње да се развија. Сматрали су да је трговина дрогом несагласна са револуцијом. Уместо тога одржавали су систем опорезивања на производњу дроге на територији која је била под њиховом контролом нудећи заштиту фармерима и крјумчарима. Највећа производња дроге обухватала је велике плантаже биљке коке у забаченим и неприступачним деловима Колумбије.

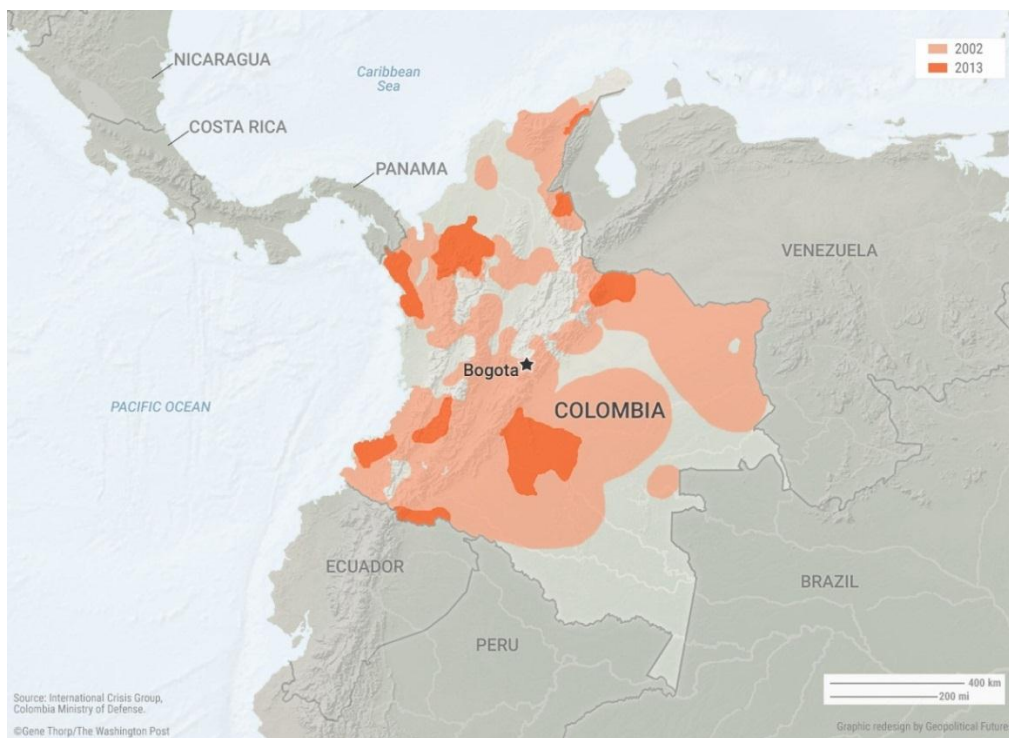

Грб Революционарних оружаних снага Колумбије

³⁴⁾ Младен Милошевић, *Терористи: Жртве и злочинци – фактори криминалне мотивације*, Универзитет у Београду, Факултет безбедности, 2009, Београд, стр. 86

Кључна промена у стратегији ФАРК-а десила се 1980-тих година, када је ова терористичка организација бројала између 1000 и 3000 чланова. На Седмој герилској конференцији која је одржана 1982. године донето је неколико битних одлука. Повећан приход од дроге омогућио им је да се прошире у нерегуларну војску, достижући ниво за спровођење већих напада на колумбијске трупе. Одлучено је да се предузимају активни напади против државних снага безбедности уместо првобитних напада из заседе, као класичан пример терористичког напада. Планирано је да се приближе градовима средњих величина, за разлику од само удаљених градова из руралних подручија, а ближе областима богатим природним ресурсима како би се створила јака економска инфраструктура. Отпочели су слање својих бораца у Вијетнам и Совјетски Савез ради напредније војне обуке. Битна промена која је усвојена на овој конференцији била је и измена у називу организације, на које су додали иницијале "ЕП", скраћено од народна армија. Овом малом променом у називу хтели су да дају легитимитет својој борби сматрајући је револуционарном.

До 1990-тих, организација је утростручила чланство, на процењених 7-10 хиљада бораца. Нарастањем броја чланова ФАРК-а и стварање огромне војске утицало је на опредељеност организације да активно узме учешће у производњи и трговини дроге. То им је обезбедило огроман прилив новца. Борци ФАРК-а су добијали и месечну надокнаду у виду плате која је чак била и већа од оне које су имали припадници регуларних оружаних снага Колумбије.³⁵⁾ У борби против владиних трупа, у једном тренутку, ФАРК обједињује своје акције са другом великом герилском организацијом у држави *Армијом националног ослобођења* (ЕЛН). Кратко време ове две организације функционисале су као Координисана герила "Симон Боливар".³⁶⁾ Овај савез био је актуелан у првој половини 1990-тих, после пар година постојања престао је да постоји а герилске групе наставиле су независно да спроводе своје акције у земљи.

Територија под контролом ФАРК-а

³⁵⁾ Младен Милошевић, *Терористи: Жртве и злочинци – фактори криминалне мотивације*, Универзитет у Београду, Факултет безбедности, 2009, Београд, стр. 85

³⁶⁾ Љубомир Палигорић, *Историја Латинске Америке*, Институт за међународну политику и привреду, 2003, Београд, стр. 305

До преласка у 21. век, ФАРК је развио способност да управља великим просторима Колумбије и непрекидно спроводи терористичке нападе. Низ терористичких аката које је починио ФАРК утицали су на промену јавног мњења из релативно индиферентног става према сеоској-герилској организацији у жешћу осуду њених активности. Актуелна су била стална киднаповања и убиства државних званичника, председничких кандидата, напади на Владине снаге и убиства цивила који су пружали отпор њиховој власти и идеологији. Чланство је порасло и процењује се на 15.000-20.000 људи. Његова улога у трговини дрогом је допринела да се успоставе пословне везе са групама које се баве трговином дроге у Мексику и Бразилу.³⁷⁾

Јачањем ФАРК-а, стицао се утисак да је држава пред потпуним поразом. Доласком на власт Алвара Урибеа, на место председника Колумбије 2002. године, долази до битних промена и решености Колумбијских власти да стану на пут свим герилским покретима у држави међу којима је ФАРК био најјачи. ФАРК-ова кључна улога у производњи кокаина, од чега је већина била дистрибуирана у САД-у, побунила је интерес Вашингтона, у намери да порази ФАРК. САД-ов "спонзорисани програм" (јавни и тајни) омогућио је колумбијским снагама да постану ефикасније у њиховој борби против ФАРК-а.³⁸⁾ Потпомогнуте САД-ом, у материјалном, војном и технолошком смислу Колумбијске снаге повећале су број војних и полицијских акција приморавајући ФАРК на стратешко повлачење у периоду од 2002. до 2005. године.

Смрт ФАРК-ових лидера Мануела Маруланде и Раула Рејеса у марту 2008. године, представљао је озбиљан ударац за ову терористичку организацију. Нови лидер Алфонсо Кано најавио је "омекшавање" ФАРКА, желећи да приволи Колумбијску владу на преговоре у којим би обе стране биле једнаке. Као резултат добре воље многи таоци су пуштени на слободу. У том тренутку већина међународне заједнице на челу са САД-ом класификовале су ФАРК као терористичку организацију. Супротно томе председник Венецуеле Уго Чавес залагао се за признавање ФАРК-а као регуларне герилске војске од стране Колумбијске власти. Чавес је сматрао да би политичко признање обавезало ФАРК да се придржава Женевске конвенције и одрекне метода киднаповања и тероризма које су коришћене у грађанском рату. Колумбијска влада одбијала је да призна политички легитимитет јер ФАРК никада није одустао од свог начина деловања који се заснивао на већ поменутим методама киднаповања, тероризма и трговине дрогом. До почетка 2011. године, услед даљег слабљења, све више припадника организације униформу замењује цивилном одећом скривајући се међу симпатизерима у цивилном становништву приликом извођења својих операција. Ова промена стратегије као и убиства нових лидера, Моно Јоја и Алфонсо Кана, били су показатељ слабљења ФАРК-а и великог успеха колумбијских власти у борби против ове терористичке организације.³⁹⁾

Нови председник Колумбије Хуан Мануел Сантос ступио је на дужност 2010. године и одмах исказао решеност да грађански рат приведе крају. Уз одређене уступке Колумбијске владе и након дугих мировних преговора који су трајали од 2012. до 2016. године под покровитељством Норвешке, Кубе, Чилеа и Венецуеле склопљено је примирје 23. јуна 2016. године.⁴⁰⁾

^{37) и 38)} Geopolitical Futures by Allison Fedirka, "Lessons on Terrorism: Colombia and the FARC", 2016, <https://www.geopoliticalfutures.com>

³⁹⁾ <https://en.wikipedia.org/wiki/FARC>

⁴⁰⁾ The Guardian, "Colombia and Farc rebels sign historic ceasefire deal to end 50-year conflict", 2016, <https://www.theguardian.com>

Да би споразумни прекид ватре био важећи, одлуком колумбијских власти, било је неопходано да исти буде одобрен на референдуму. Према споразуму, Колумбијска влада се обавезала да подржи масовне инвестиције за развој руралних средина као и могућност трансформације ФАРК-а у легалну политичку партију. За узврат ФАРК је обећао помоћ у искорењивању нелегалних усева дроге, уклањању пешадијских мина у областима сукоба и обезбеђивању надокнаде жртвама. У случају поштовања споразума, лидерима ФАРК-а се омогућавало да избегну кривично гоњење.⁴¹⁾

На референдуму, који је одржан 02. октобра 2016. године, колумбијски народ је гласао против мировног споразума са ФАРК-ом. Однос резултата је био 50,2% наспрам 49,8%.

Како договори око постигнутог примирија не би пропали, након одбацивања мировног споразума, Влада се састала са његовим противницима и жртвама ратног сукоба. Предложено је преко 500 измена, и након настављених преговора са ФАРК-ом постигнут је нови ревидирани споразум који је објављен 12. новембра 2016. године. Овога пута Колумбијска влада је донела одлуку да мировни споразум одобри Конгрес а не национални референду, као у првобитном случају. Једна од 60 нових измена ревидираног споразума била је и формирање Специјалног Суда за Мир чији је задатак спровођење мировних услова из споразума. Специјални Суд за Мир ће подносити извештаје Уставном суду и имати могућност да по потреби измени услове споразума.

Колумбијска влада и ФАРК су 24. новембра потписали ревидирани мировни споразум који је Конгрес одобрио 30. новембра 2016. године.

По одредбама мировног споразума уследило је разоружавање ФАРК-а које треба да се спроведе у посебној "прелазној зони". Последњи побуњеници су у ову зону стигли 18. фебруара 2017. године. Они ће ту морати да остану све до 31. маја, након чега ће бити регистровани и реинтегрисани у цивилни живот.⁴²⁾

У ратном сукобу који је трајао више од 50 година настрадало је и нестало много људи уз учестало кршење људских права. Једна од тежих повреда људских права, било је и учешће малолетника у чланству организације и њихово ангажовање у војним акцијама, слично као и у случају Светле путање. Велики број насиља је почињен над домородачким, аутохтоним, становништвом које се супротстављало присилном регрутовању и упадима ФАРК-а на њихову територију. У комбинацији терористичког деловања и криминалних активности ФАРК је успео да створи и касније одржава оружану побуну жироких размера контролишући скоро 500.000 км² површине, углавном неприступачних делова Колумбије. Предузимање одлучних мера колумбијских власти као и слабљење утицаја марксистичко-лењинистичке идеологије распадом Совјетског Савеза утицали су на знатно слабљење ФАРК-а чији су лидери, касније, исказали добру намеру да седну за преговарачки сто. После дугих и тешких година ратног сукоба постигнуто је примирије и државна власт је успостављена на територији целе Колумбије.

⁴¹⁾ The Guardian, "Rural Colombians hope 'pretty promises' can bring peace back to paradise", 2016, <https://www.theguardian.com>

⁴²⁾ <https://en.wikipedia.org/wiki/FARC>

5. ЗАКЉУЧАК

Трансформација тероризма у оружану побуну представља добро смишљен и организован план. Кроз наведене примере у овом раду, увиђа се да се тероризам етно-сепаратистичких и левичарских терористичких организација изводи са циљем да се изазове оружана побуна како би се остварио крајњи циљ њихове борбе.

Остваривање крајњег циља, одвајање спорног дела територије од међународно признате државе, на примеру ОВК, не би било у потпуности изводљиво да ова терористичка организација није имала инострану подршку која је благонаклоно гледала на њихову нелегитимну борбу против међународно признате државе којој се према резолуцијама УН и међународном праву гарантује територијални интегритет у оквиру њених граница. Због историјске неоправданости, њихових тежњи за сепарацијом, они свој циљ не би ни постигли да се међународна заједница није, неправедно, ставила на њихову страну. Пример „Тамилских тигрова“ показују моћ суверене државе која се самостално бори, решавајући своје унутрашње конфликте.

Ипак, историјска позадина етно-сепаратистичких сукоба, код неких показује оправданост њихове борбе и жеље за остваривањем крајњег циља, превасходно мислећи на антиколонијалну борбу алжирских муслимана. У периоду антиколонијалне борбе многи народи су се изборили за своју независност. Њихова једина шанса за остваривање победе је била у примени облика асиметричне борбе (тероризам, оружана побуна...), тамо где она није могла да се оствари дипломатским путем. Примери успешне борбе у остваривању своје државности виђени су и на Кипру и Израелу, с тим да се ови сукоби нису одликовали масовном борбом, као што је то био Алжирски рат за независност.

Остале познатије етно-сепаратистичке терористичке групе, као што су ИРА, ЕТА, Национални фронт за ослобођење Корзике и др. нису биле успешне у подизању масовних оружаних устанка у својим земљама. Чињеница је да државе из којих потичу ове организације, имају јак положај у међународним круговима. То је можда и разлог њихове неуспешне борбе. Овим државама, нико се није мешао у решавање њихових унутрашњих сукоба.

Простор Латинске Америке био је подложен утицају политичких дешавања на глобалном нивоу у периоду Хладног рата. Корелација између левичарске идеологије са сиромаштвом и неразвијеношћу у многим земљама Латинске Америке утицала је на стварање инсурекцијских побуда које су проузроковале стварању револуционарних покрете. Примери оружаних сукоба у Колумбији и Перуу требало би да буду научена лекција, како једна држава због дискриминације, корупције и социјалне подељености може запасти у вишегодишњи сукоб са катастрофалним последицама. Стварањем уређеног и стабилног друштва, у којем влада једнакост и поштовање грађанских права, представља главну превенцију у борби против тероризма.

Кроз овај рад видели смо да је, тероризам у функцији изазивања оружане побуне углавном карактеристичан за етно-сепаратистички а у појединим случајевима и инсурекцијски тероризам. Међутим, са еволуцијом тероризма у савременом свету видимо повезаност овог облика тероризма и са верским терористичким организацијама. Експанзија ислама под утицајем салафизма и екстремног фундаментализма допринела је да тероризам буде глобална претња. Актуелна дешавања на простору Блиског истока и Африке, стварање Исламске Државе, приказују намеру исламских екстремиста да путем тероризма створе калифат, сопствену државу "Уму", на уштрб суверених, међународно признатих земаља. Власт у калифату била би заснована на верским начелима, супротстављајући се секуларизму у било ком смислу. Феномен Исламске Државе је специфичан пример у којем се преплићу сепаратистичке, инсурекцијске и верске тежње исламских екстремиста са циљем стварања терористичке војске и државе на просторима Сирије, Ирака, Либије и Нигерије.

Многе државе у свету које су наслене муслиманима данас страхују од тероризма. Простор Балканског полуострва је изразито рањив и подложен могућим оружаним сукобима. Чињеница је да на овом простору тероризам у функцији изазивања оружане побуне може проузроковати нова прекрајања граница. Државе којима прети такав ризик, морају превентивно деловати и водити смишљену политику како би спречиле дешавање оваквог сценарија.

ЛИТЕРАТУРА

- *Тероризам*, Драган Симеуновић, Библиотека Кримен 9, 2000. година, Београд;
- *ВОЈНО ДЕЛО: Оружана побуна*, Миодраг Гордић и Горан Д. Матић, ГШВС, јесен/2011. године, Београд;
- *Злочин и заблуде албанских сепаратиста*, Милан Мијалковски, Новинско информативни центар ВОЈСКА, 1999. година, Београд;
- *Терористи света*, Марко Лопушина, Књига-комерц, 2006. година, Београд;
- *Тероризам против демократије*, Paul Wilkinson, Голден маркетинг, 2002. година, Загреб;
- *Унутрашњи тероризам*, Brus Hofman, Народна књига АЛФА, 2000. година, Београд;
- *Популарна енциклопедија*, Радни тим БИГЗ-а, БИГЗ, 1976. година, Београд;
- *Трансформација рата*, Martin van Kreveld, издање на српском језику ЈП Службени гласник и ФБ, 2010. година, Београд;
- *Историја Латинске Америке*, Љубомир Палигорић, Институт за међународну политику и привреду, 2003. године, Београд;
- *Voices from the War: Exploring the Motivation of Sendero Luminoso Militants*, Andrea Portugal, Crise working paper No. 57, 2008. година, University of Oxford;
- *Evil Hour in Colombia*, Forrest Hylton, Verso, 2006. година, Лондон;
- *Терористи: Жртве и злочинци – фактори криминалне мотивације*, Младен Милошевић, Универзитет у Београду, Факултет безбедности, 2009. година, Београд;
- *Lessons on Terrorism: Colombia and the FARC*, Geopolitical Futures by Allison Fedirka, <https://www.geopoliticalfutures.com>, 2016. година;
- <http://www.globalsecurity.org/military/world/war/algeria.htm>;
- <https://en.wikipedia.org/wiki/FARC>;
- <https://www.theguardian.com>.